

blive bedømt på sine egne præmisser: en pågående udnyttelse af en fast ejendom må efter ejers synspunkt accepteres som økonomisk rimelig. Hvis reguleringen ikke hindrer, at den pågående virksomhed fortsætter, og at de som grundlag for denne virksomhed gjorde investeringer dermed får mulighed for forrentning og afskrivning, er indgrebet ikke af nogen særlig intensitet i forhold til ejeren.«

Bent Christensen og Henrik Zahle nævner husdyrgødningsbekendtgørelsen under afsnittet »Krav til fremtidige brug« (side 7 ff), og det konkluderes (side 23), at regler »der kan rubriceres i denne kategori, . . . som udgangspunkt [er] almindelige, erstatningsfrie reguleringer af ejendomsrettens grænser. Først når reguleringen har virkninger, der gør rubricering i en af de andre kategorier [f.eks. kategorien: »Forbud mod fortsættelse af hidtil lovlig virksomhed«] ligeså rimelig, kan der blive tale om erstatning og så kun på grundlag af grundlovens § 73 direkte som følge af atypiske tab. . . .«

4.3.3. Vilkår for erhvervsudøvelse m.v.

Henning Skovgaard, Offentlige myndigheders erstatningsansvar (1983), side 135 ff, gennemgår spørgsmålet om, i hvilke tilfælde vilkår for erhvervsudøvelse og virksomhedsindskrænkning eller -forbud udløser erstatning. Herom anføres bl.a.:

»Den overvejende del af alle offentligt fastsatte erhvervsvilkår fastsættes og ændres i mere eller mindre olympisk ophøjethed på lovgiver- og departementsniveau, hvor generaliteten i vilkårene og den manglende kontakt til den enkelte skadelidende hæmmer anvendelsen i det traditionelle fejlansvar eller i byrdeansvaret (Grl. § 73). Der vil også typisk være tale om vilkår eller vilkårfastsættelse, som erhvervsvirksomheder kan assimilere uden alt for stort besvær.

De afgørende momenter belyses meget anskueligt af holdningen til vederlagsfri *pligtaflevering* af tryksager, sml. *U 1960.695* som fastslog, at loven herom ikke stred mod Grl. § 73. Afgørelsen var led i en politisag mod en forlægger, der havde undladt at opfylde afleveringspligten. Foruden indgrebets generelle karakter og begrænsede intensitet (få eksemplarer, den økonomiske byrde kunne overvælttes på aftagerne) fremhævede landsretten tillige den historiske

tradition. Rigtigere end henvisningen til den historiske tradition havde nok været at fremhæve det særlige *almennyttige formål og vilkårets forudberegnelighed*. Formentlig burde en lignende ordning kunne udstrækkes til andre medieproducenter, f.eks. film (video), grammofoonplader, musikcassetter. Der kan næppe gøres en undtagelse for særligt kostbare eksemplarer. . . . Afleveringspligtens karakter af et forudberegnet vilkår for enhver produktion af denne slags betyder, at den særlige økonomiske byrde måske kan forhindre visse produktioner, men denne ulempe vil ikke efter dansk tradition få domstolene til at intervenere

Heller ikke begrænsninger af produktionsvolumen . . . , hvem man må handle med . . . , byrdefulde kontrolrutiner i henhold til sundhedslovgivningen . . . , eller endog meget byrdefulde ændringer af visse forudsætninger for en given erhvervsvirksomhed som fjernelse af beskyttelses-told . . . , højere aldersgrænser for biografpublikum . . . og ændringer af udstyrsbekendtgørelser og lign. i henhold til færdselslovgivningen . . . har givet domstolene anledning til at reagere.

Ligeså giver *maksimalpriser* i almindelighed ikke domstolene anledning til erstatningsretlige betænkeligheder. . . .

Først ved mere *singulære* indgreb finder man også tilfælde af erstatningspligt i denne kategori,

Der er en jævn overgang fra de vilkår . . . , som blot forringer en virksomheds økonomi – ved forøgede omkostninger eller mistede indtægter – til sådanne indgreb som helt eller delvis bringer virksomheden til fald. At vilkår i individuelle tilfælde kan true virksomheden på eksistensen er ikke i sig selv et indicium for erstatningsværdigheden. For den erstatningsretlige vurdering må forhold, som udgør indgrebets *generelle* egnet-hed dertil, være afgørende, medens særlig sårbarhed i vidt omfang må forblive indehaverens risiko. Den almindelige erstatningsrets »thin skull rule« har kun begrænset gyldighed (til fejlansvar) og kan næppe tages for et udgangspunkt overhovedet. For øvrigt må det ikke overses, at de meget ubestemte termer: erhverv, virksomhed og erhvervsvirksomhed dækker over en meget vid skala af forskelligartede beskyttelsesobjekter – fra den jobsøgende med universitetegrad og studiegæld, taxavognmanden med en enkelt eller to biler på gaden til foretagender med mil-